

**PREVEDERILE LEGALE DIN ANUL 1979 REFERITOARE LA
CONSERVAREA BUNURILOR BIBLIOFILE DIN PATRIMONIUL
CULTURAL NAȚIONAL IDENTIFICATE ÎN CADRUL UNUI PLAN DE
MĂSURI ELABORAT DE CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI
SOCIALISTE**

MONICA DRUȚA
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

**The Legal Provisions of 1979 on the Preservation of the Bibliophilic Goods of National
Cultural Heritage Identified in a Plan of Measures Drawn up by the Council of Socialist
Culture and Education**

ABSTRACT

The present paper presents the legal provisions concerning the preservation of bibliophilic items of the national cultural heritage, mentioned in the programme of measures entitled "Measures for the preservation and protection of bibliophilic items of the national cultural heritage" and issued by the Council of Socialist Culture and Education. This document was identified during research carried out in the Archives of the National Museum of Unification Alba Iulia.

Cuvinte-cheie: bunuri bibliofile, măsuri, conservare, norme

Key words: bibliophilic goods, measures, conservation, norms

La începutul anului 1979, Consiliul Culturii și Educației Socialiste a încredințat Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Alba un „program de măsuri” privind păstrarea și protejarea bunurilor bibliofile din patrimoniul cultural național, urmând ca acesta să îl disemineze prin Oficiul Județean al Patrimoniului Cultural Național al Județului Alba tuturor deținătorilor de bunuri bibliofile care aparțin patrimoniului cultural național din județ. Titlul acestui program a fost „Măsuri de păstrare și protejare a bunurilor bibliofile din patrimoniul cultural național”, iar oficial, la data de 13 februarie 1979, el a fost trimis Oficiul Județean al Patrimoniului Cultural Național al Județului Alba din cadrul Muzeului Unirii Alba Iulia¹.

Pentru început, în cadrul articolului de față, am realizat prezentarea a câtorva din instituțiile mai sus amintite.

Consiliul Culturii și Educației Socialiste a luat ființă în luna septembrie a anului 1971 prin Decretul numărul 301 (din data de 21 septembrie 1971),

¹ Arhiva MNUAI, fond *O.J.P.C.N. Alba*, dos. 4/1979, f. 43^r.

publicat în Monitorul Oficial numărul 108 din data de 21 septembrie 1971². El organiza și dirija activitatea culturală pe direcția trasată de partid prin intermediul instituțiilor aflate în subordine și a direcțiilor sale din cadrul județelor³. Punctual, în ceea ce privește activitatea de conservare „a monumentelor istorice, de artă plastică și de arhitectură de pe întreg teritoriul țării” atribuțiile sale, au însemnat acțiuni de organizare și îndrumare⁴. Începând cu sfârșitul lunii noiembrie a anului 1977, o dată cu aprobarea Decretului numărul 442/1977 (publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 127 din 28 noiembrie 1977) privind organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste competențele sale în ceea ce privește activitatea de conservare au devenit mai elaborate. Astfel, se păstrează din trecut doar rolul de îndrumare a acesteia, căreia i se adaugă atribuțiile de a controla și de a aviza modul de conservare a bunurilor din patrimoniul cultural național. Cel mai important atribut primit pe lângă cele deja menționate, prin care se și justifică apariția acestui program de măsuri, este acela de a elabora norme privind conservarea bunurilor din patrimoniul cultural național⁵.

Componența patrimoniului cultural național la momentul apariției acestor măsuri era deja definită în articolele Legii Nr. 63 din 30 octombrie 1974 („Legea Ocrotirii Patrimoniului Cultural Național al Republicii Socialiste România”). La aceea dată, patrimoniul cultural național se constituia din „bunurile cu valoare deosebită, istorică, artistică sau documentară care reprezintă măturii importante privind dezvoltarea istorică a poporului român și a omenirii în general sau evoluția mediului natural, inclusiv cele din aceste categorii, alcătuite din metale prețioase sau conținând metale prețioase și pietre prețioase”⁶.

Titulatura utilizată de Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia (printr-o hotărâre de guvern instituția a primit această denumire în 28 decembrie 1992⁷) în documentul care enunța măsurile de păstrare și protejare a bunurilor bibliofile din patrimoniul cultural național, a fost „Muzeul Unirii”, denumire pe care o primește la inaugurarea sa din data de 28 mai 1975⁸. Instituția a mai deținut această titulatură de „Muzeul Unirii”, în perioada cuprinsă între anii 1929 și 1939⁹.

Oficiul Județean al Patrimoniului Cultural Național al Județului Alba¹⁰ sau Oficiul Patrimoniului Cultural Național Alba, cum mai apare el menționat în

² Decretul nr. 301/1971.

³ Ilie 2013, p. 107.

⁴ Decretul nr. 301/1971.

⁵ Decretul nr. 442/1977.

⁶ Consiliul Culturii 1980, p. 4.

⁷ Arhiva MNUAI, dos. 2/1992, f. 23.

⁸ Josan 1985, p. 7.

⁹ Roșu 2018, p. 16-17.

¹⁰ Arhiva MNUAI, fond *O.J.P.C.N. Alba*, dos. 3/1977, f. 77.

actele oficiale, a fost înființat pe lângă Muzeul Unirii Alba Iulia la sfârșitul anului 1975, conform prevederilor Legii Nr. 63 din 30 octombrie 1974 privind ocrotirea patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România¹¹. Înființarea acestor oficii s-a realizat la nivelul județelor și al municipiului București în cadrul muzeelor alese de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste¹².

Programul de măsuri apărut a asigurat punctual, pe categorii de bunuri culturale naționale, condiții clare de conservare, în cazul nostru al bunurilor bibliofile. Într-o manieră generală, condiții privind conservare bunurilor cultural-artistice, tehnice, științifice din patrimoniul cultural național mobil au fost menționate și în rândul „Normelor privind ocrotirea și conservarea bunurilor cultural - artistice, tehnice, științifice care fac parte din patrimoniul cultural național mobil al Republicii Socialiste România”¹³.

În ceea ce urmează o să prezentăm prevederile referitoare la conservarea acestor categorii de bunuri. Ele au fost identificate la punctul numărul doi al planului de măsuri, în cadrul a zece paragrafe.

La primul paragraf a fost expusă necesitatea întocmirii unui program de conservare care să cuprindă elemente ce urmează a fi respectate referitor la amenajarea clădirii, a zonelor de depozitare și de expunere. Pe lângă aceste condiții generale, referitoare la amenajarea clădirii și a spațiilor, programul de conservare mai trebuia să prevadă monitorizarea periodică a stării de conservare a acestor bunuri și existența unor măsuri de prevenire și reparare a anomaliilor constatate. La paragraful al doilea se revenea la o serie de condiții pe care spațiile de depozitare și expunere trebuiau să le respecte, astfel se impunea existența unor spații salubre ușor de întreținut, lipsite de poluare atmosferică. În cadrul paragrafului al treilea se menționa existența unei monitorizări a microclimatului, corectarea acestuia când existau depășiri ale limitelor sale și aplicarea unor măsuri cu referire strictă la bunurile bibliofile. Astfel, în cazul lor se interzicea așezarea în apropierea „unor surse” care prin modul de funcționare puteau duce la apariția oscilațiilor de microclimat. La paragraful al patrulea sunt menționate condițiile pe care trebuie să le respecte iluminatul muzeal: vorbim aici despre utilizarea iluminatului incandescent, la distanță de bunul bibliofil în sistem redus ca durată și intensitate, cât și despre evitarea utilizării iluminatului natural și fluorescent direct. Pentru alegerea sistemului de iluminat, a intensității și a duratei sale se prevede necesitatea existenței „indicațiilor” permise de la conservatorul Oficiului pentru Patrimoniu Cultural Național existent în zonă. Despre condițiile pe care trebuie să le respecte mobilierul de depozitare și expu-

¹¹ *Loc. cit.*, f. 151.

¹² Consiliul Culturii 1980, p. 7.

¹³ *Ibidem*, p. 16-38.

ner, pornind de la conceperea sa, continuând cu poziționarea în interiorul său și cu așezarea lui în spațiile de depozitare, se vorbește în rândurile paragrafului al cincilea. Se recomandă construirea unui mobilier util care să asigure protecție împotriva prafului și să ofere, de asemenea, și posibilitatea aerisirii colecției. În alegerea modalităților de așezare a bunurilor bibliofile în interiorul mobilierului va rămâne definitiv starea lor de conservare. Amplasarea mobilierului în spațiu se impunea a fi efectuată la distanță de sursele de încălzire și canalizare. La următorul paragraf (2.6.) este prezentat circuitul pe care trebuie să îl parcurgă bunul bibliofil (dacă starea sa de conservare o impune) înaintea introducerii sale într-un spațiu. Acesta trebuia supus unei perioade de carantină și a operațiilor de dezinsecție și dezinsecție. În paragraful al șaptelea au fost reglementate activitățile de manipulare, ambalare și transport pentru fiecare bun bibliofil în parte. Drept urmare, a fost impusă existența unor reguli clare elaborate de către conservatorul din cadrul Oficiilor pentru patrimoniu din zonă, ce aveau la bază cunoașterea atentă a stării de conservare a bunului bibliofil și a particularităților sale structurale. Paragraful numărul opt cuprindea o serie de prevederi a căror scop a fost să înlăture și să reducă manipulările excesive ale acestor bunuri de valoare „excepțională”. În consecință, s-a propus efectuarea facsimilelor, a microfilmelor, a filmelor, fotografierea etc., cu aprobarea directă a Oficiilor de patrimoniu și utilizarea acestora în cadrul proceselor de expunere (facsimile), studiu (microfilme) etc. La paragraful al nouălea se prevedea raportare directă la Oficiile pentru Patrimoniul Cultural Național din zonă în cazul schimbării stării de conservare, a zonei și a condițiilor de depozitare ori de expunere etc. La ultimul paragraf, cel cu numărul zece, au fost menționate modalitățile prin care se putea interveni din punct de vedere al consolidării și restaurării asupra bunurilor bibliofile din patrimoniul cultural național. Astfel, lucrările se puteau efectua doar în cadrul laboratoarelor autorizate, în baza unei planificări realizate anual de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste – Direcția artelor și instituțiilor de spectacole. Planificările se întocmeau având la bază constatarea stării de conservare, valoarea bunului și „necesitățile de valorificare” ale acestuia¹⁴.

În continuare, o să prezentăm conținutul integral al prevederilor referitoare la bunurile de patrimoniu aplicabile din 1979:

„MĂSURI DE PĂSTRARE ȘI PROTEJARE A BUNURILOR BIBLIOFILE DIN PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL

Conform prevederilor legii nr. 63/1974 *de ocrotire a patrimoniului cultural național*, deținătorii de bunuri de patrimoniu cultural național sunt obligați să le asigure condiții de păstrare, conservare și securitate.

¹⁴ Arhiva MNUAI, fond *O.J.P.C.N. Alba*, dos. 4/1979, f. 43^v.

Pentru bunurile bibliofile din patrimoniul cultural național se impun următoarele măsuri:

1. Evidența, prelucrarea și organizarea colecțiilor care fac parte din patrimoniul cultural național:

1.1. verificarea înregistrării actelor de proveniență a bunurilor bibliofile în „Registrul de mișcare al fondurilor” (RMF). Actele pot fi: facturi, specificații, procese - verbale, acte de donație, inventarele propriu zise ale fondurilor mai vechi (dacă reconstituirea facturilor, actelor de donație, etc. nu este posibilă).

1.2. verificarea înscrierii bunurilor respective în inventarul general sau în inventarele pe fonduri ale bibliotecii;

1.3. verificarea luării în gestiune a bunurilor respective potrivit normelor legale;

1.4. verificarea înscrierii valorilor bunurilor în registrul inventar și în listele de gestiune;

1.5. întocmirea fișei de evidență - tip cod nr. 20.254, pentru fiecare bun bibliofil de patrimoniu în trei exemplare: două se transmit Oficiului județean pentru patrimoniul cultural național sau al municipiului București, iar un exemplar rămâne în posesia bibliotecii respective;

1.6. concentrarea bunurilor, identificate ca bunuri din patrimoniul cultural național, separat de restul colecțiilor bibliotecii și organizarea lor pe categorii de documente:

a) documente cu caracter arhivistic (corespondență, acte oficiale, etc.); b) manuscrise; c) incunabule; d) carte românească veche (1508-1830) și bibliofilie românească; e) carte străină veche (1500-1800) și bibliofilie străină; f) stampe, gravuri; g) fotografii; h) hărți, atlase; i) foi volante (orice publicație sub 4 pagini).

2. Conservarea bunurilor bibliofile care fac parte din patrimoniul cultural național:

2.1. elaborarea unui program de conservare care să conțină elemente privind amenajarea localului, spațiilor de valorificare și depozitelor, măsurile profilactico - curative, controlul periodic al stării de conservare;

2.2. amplasarea depozitelor și colecțiilor în spații salubre, ferite de surse de poluare atmosferică, ușor de întreținut în condiții igienice (pardosele și pereți lavabili, etc.);

2.3. menținerea în spațiile de depozitare și valorificare a unui microclimat corespunzător (16-18 grade C, plus, minus 2°C și 50-60% UR), controlul și corectarea acestuia. Evitarea schimbărilor bruște a microclimatului sau a amplasării bunurilor bibliofile în imediata vecinătate a unor surse ce produc variații microclimatice ce nu pot fi dirijate;

2.4. evitarea iluminării directe cu lumină naturală sau fluorescentă. Practicarea unei iluminări reduse ca intensitate și durată, folosirea luminii

incandescente în sistem difuz, cu surse luminoase amplasate la distanță corespunzătoare și timp minim, conform indicațiilor conservatorilor de la oficiile pentru patrimoniul cultural național;

2.5. depozitarea într-un mobilier funcțional, protector contra prafului și impurităților atmosferice, cu posibilități de aerisire prin circulația curenților de aer (exemplu: dulapuri metalice cu spații pentru circulația aerului). Amplasarea mobilierului la distanță corespunzătoare de sursele de încălzire și canalizare. Sprijinirea cărților în poziții ce nu solicită variații ale caracteristicilor fizico-mecanice ale materialelor. Amplasarea bunurilor bibliofile, după necesități, în unități individuale de protecție (casete, mape, etc.).

2.6. obligativitatea perioadei de carantină și a dezinfectiei – dezinsectizării, dacă aceasta se dovedește necesară, înaintea introducerii în depozit al oricărui nou exemplar;

2.7. stabilirea unor reguli de manipulare, ambalare și transport pentru fiecare bun bibliofil în parte, în funcție de starea de conservare și particularitățile de structură ale acestuia, cu consultarea conservatorilor din oficiile pentru patrimoniul cultural național;

2.8. realizarea de microfilme pentru consultare și facsimile pentru expunere în vederea restrângerii la minim a accesului la original pentru bunurile de valoare excepțională. Fotografierea, filmarea, reproducerea prin alte mijloace (ex. xerografierea) se va face numai cu aprobarea oficiilor pentru patrimoniul cultural național în condițiile prevăzute de lege;

2.9. orice modificare privind starea de conservare, locul și condițiile de depozitare sau valorificare, alte elemente ce ar putea influența păstrarea bunurilor bibliofile vor fi anunțate la oficiile pentru patrimoniul cultural național;

2.10. intervențiile de orice fel (consolidarea, restaurarea, etc.) pot fi efectuate numai de către laboratoare autorizate. Planificarea anuală a restaurărilor se face de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste - Direcția artelor și instituțiilor de spectacole, în funcție de gradul de prioritate pe care îl reclamă fiecare bun în parte (gradul de prioritate reiese din corelarea următorilor factori: valoare, stare de conservare și necesități de valorificare).

3. *Asigurarea securității bunurilor bibliofile* prin prevenirea și combaterea furturilor, incendiilor și avariilor provenind din defectarea sau neîntreținerea corespunzătoare a instalațiilor;

3.1. întocmirea și menținerea la zi a releveelor detaliate și exacte pentru fiecare tip de instalație (apă, canalizare, încălzire, electricitate, etc.);

3.2. verificarea anuală și revizia periodică a instalațiilor;

3.3. elaborarea planului de evacuare rapidă;

3.4. elaborarea unui program de prevenire a incendiilor realizat prin inventarierea tuturor resurselor potențiale de incendiu;

3.5. amplasarea unor instalații avertizoare pentru detectarea începutului de incendiu;

3.6. dotarea cu sisteme adecvate de stingere a incendiilor (preferabil stingătoare cu dioxid de carbon), verificarea periodică a stării lor de funcționare, instruirea personalului pentru folosirea acestora;

3.7. organizarea unui sistem corespunzător de pază și închidere a depozitelor și a căilor de acces. Instalarea unor instalații de alarmare”¹⁵.

Prin decretul nr. 12 din 28 decembrie 1989 privind înființarea Ministerului Culturii, Consiliul Culturii și Educației Socialiste nu a mai existat, el fiind reorganizat în Ministerul Culturii, iar peste aproximativ două luni de la reorganizarea sa a fost abrogată și Legea nr. 63/1974 (prin decretul nr. 90 din 5 februarie 1990 privind înființarea și organizarea Comisiei muzeelor și colecțiilor).

Abrevieri bibliografice

- Consiliul Culturii 1980 – *Legea ocrotirii patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România. Norme privind ocrotirea și conservare bunurilor cultural-artistice, tehnice, științifice care fac parte din patrimoniul cultural național mobil al Republicii Socialiste România*, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, 1980
- Decretul nr. 301/1971 – „Decretul nr. 301 din 21 septembrie 1971 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste”, în *Buletinul Oficial*, nr. 108, 21 septembrie 1971; <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/Afis/24703>, accesat la 28.09.2022
- Decretul nr. 442/1977 – „Decretul nr. 442/1977 privind organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste”, în *Buletinul Oficial*, nr. 127, 28 noiembrie 1977; <https://lege5.ro/Gratuit/he2tqmrx/decretul-nr-442-1977-privind-organizarea-si-functiunea-consiliului-culturii-si-educatiei-socialiste>, accesat la 28.09.2022
- Ilie 2013 – Cornel Constantin Ilie, *Regimul comunist și Muzele de Istorie din România*, București, 2013
- Josan 1985 – Nicolae Josan, *Muzeul Unirii Alba Iulia*, București, 1985
- MNUAI – Muzeul Național al Unirii Alba Iulia
- Roșu 2018 – Tudor Roșu, „Pagini ale istoriei muzeului albaiulian: 1888-2018”, în Tudor Roșu (coordonator), *Muzeul Național al Unirii. 130 de ani în 130 de piese*, Alba Iulia, 2018, p. 10-32

¹⁵ Arhiva MNUAI, fond *O.J.P.C.N. Alba*, dos. 4/1979, f. 43^{r-v}-44.